

zsidóságban. Jóllehet tulajdonképpen nem volt farizeus, a Hillel iskolájából való szeretet-farizeusokhoz áll a legközelebb, de ő továbbvezette az utat, egyenesen az ellenség, a bűnös iránti feltétlen szeretethez. Hogy ez nem volt valami szentimentális tanítás, az egyértelmű.

Ford: g.g.a.

*Forrás: David Flusser: Jesus, rowohlt, e-book, 2000
(A lábjegyzeteket elhagytam, mert az ott jelzett források
legfeljebb a szaktudósok részére érhetőek el.)*

VÁRSZEGI ASZTRIK

KERESZTÉNY NEVELÉS – NEVELÉS A BÉKÉRE

Kedves Hallgatóim!

Emlékeztükre apellálok, amikor ezt kérdezem:

Honnan tudják, hogy meg vannak keresztelve?

Emlékeznek-e kereszttségükre kivéve, ha nem felnőtt kereszttségben részesültek?

Mi ígértek és mit vallottak meg hitükből? Ellene mondok, Atya, Fiú, Szentlélek.

2./ Kedves Hallgatóim! Kezdjük előlről!

A./ Kik vagyunk mi? Jézus tanítványai. Mit jelent a tanítványnak lenni 2025 augusztus 15-én?

Péter apostol fogalmazza meg nekünk: „Őt, Jézust, noha nem láttátok, szeretitek, s bár most sem látjátok, hisztek benne, és kimondhatatlan, megdicsőült örömmel örvendeztek, mert elértek hitetek célját, lelketek üdvösségét. (1 Pét 8-9)

Mit hirdetett Jézus: Isten országának örömhírét, továbbá meggyógyította a betegeket.

Jézus alapállása, személyisége, tanítása, perében tanúsított magatartása, végül a hegyi beszédben meghírdetett programja: a hegyi beszédben fogalmazódott meg.

Boldogok a békeszerzők mert, őket Isten fiainak fogják hívni. (Mt 5,3-11)

Mit jelent ma Jézus tanítványának lenni? Hinni Jézusban és szeretni Őt, azonosulni vele, a mi körülményeink között követni Őt.

A misszió, a környezetünkben történő misszió hívő szívükből árad ki. Ez teremti meg Jézus Krisztusba

vetett hit átadását. Erőszak és ügyeskedés nélkül. Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtak vagytok és én megvagytok terhelve és én felüdítelek benneteket. az én igám édes, az én terhem könnyű.

A boldogmondások, viselkedéskódex a hívő számára.

(KOCISIS IMRE: Jézus és az erőszak. Eredeti megjelenés:

<http://vigilia.hu/regihonlap/2007/6/kocsis.htm>)

B./ Miért nehéz ma kereszténynek lenni?

Történelmi örökségünk. Környezetünk, hazai társadalmunk, a hit, ill. vallás családon belüli átadása gondjai a mai világban, Magyarországon.

3./ Keresztény hagyomány, lelkiség: Bencés Regula

1./ „Helyzet van” szoktuk mondani, ha a probléma, a gond éles, kézenfekvő és tegyük hozzá: tanácstalanok vagyunk.

A gondot nem kívánám hosszabban ecsetelni. Ha nem lenne „helyzet”, meggyőződésem, hogy e mai program szervezői nem választották volna témának a nevelés, a békére nevelés kérdését.

Javaslom, hogy alkalmas pillanatban olvassuk el Uzsalyné Pécsi Rita „A gyerekek sosem látott módon kíméletlenek egymással” – c. interjúját, írta: Szőke Tibor – Magyar Kurír, 2025.07.16.

Agresszív óvodások, széteső családok és a teljesítménykényszer fojtó szorítása – Uzsalyné Pécsi Rita borús képet fest a mai gyerekek helyzetéről. Interjúnkából kiderül, hogy a neveléskutató miben látja a probléma gyökerét, és mit tehet a szülő a gyerekek számára létfontosságú védőburok újraépítéséért, különösen a nyári szünet alatt.

– Sokat járod a Kárpát-medence oktatási intézményeit. Milyen állapotban látod a gyerekeket?

– Kirobbanni készülő feszültség, szorongás, lefojtottság vagy kilátástalanság van jelen a gyerekekben. Már az óvónők azt tapasztalják, hogy a gyerekek sosem látott módon durvák és kíméletlenek egymással. Bár csúfolódás vagy klikkesedés mindig is létezett, a mostani helyzet sokkal erőteljesebb. Emellett félelmet látok a gyerekekben, és leginkább azt, hogy nincs emberük, akihez fordulhatnak.

– Mi ennek az oka? A hibát a családban kell keresni?

– Sok család szétroncsolódott, és ez mélyen érezteti a hatását. A legtöbb gyereknek otthon nincs olyan bizalmi szigete, amelyben rendszeresen beszélgetnének. Nem elég a gyereket faggatni, hogy „mi volt ma?”, ha közben nem látja azt a mintát, hogy a szülei is beszélgetnek

egymással vagy a nagyszülőkkel, és van baráti körök, kisebb közösségük is, ahová mindannyian beletartozhatnak. A családok jellemzően atomizálódtak, sok helyen a családtagok is elidegenedtek egymástól. Ez az elsődleges védőburok nagyon hiányzik.

– Azért sok családban beszélgetnek a szülők és a gyerekek, például közös étkezésekkor.

– Igen, de ott miről szól a beszélgetés?

Sok esetben arról, hogy a szomszéd hülye volt, vagy az ukránokról, az oroszokról – ennek a gyerekek mind a részesei.

Megtanulják azt a mintát, hogy bárkiről bármit lehet mondani, gondolni, híresztelni. Óriási felelősségünk van abban, hogy mit mondunk a távollévőkről egy családi vagy iskolai helyzetben. Egy fintor, egy hangsúly a kolléga munkájáról, hogy „ja, persze...” – ezek a rejtett üzenetek mind a bizalmat rombolják.

– Mennyire súlyosbítja a helyzetet az oktatási rendszer vagy a politikai közbeszéd?

– A gyerek mindig a tünet hordozója. Ma már nemcsak a szülei problémáit hordozza, hanem a teljes, rendkívül kíméletlen közéletét is. A gyerekek azt látják a felnőttektől, a politikai kommunikációban is oda-vissza, hogy bárkiről bármit lehet mondani, híresztelni. Eközben az oktatási rendszerben „mérgező teljesítményprésben” vannak, folyamatosan azt a visszajelzést kapják, hogy „nem vagy jó, nem vagy elég jó”. Ha valaki nem érzi értékesnek magát, jönnek a pótcselekvések. Például beléd rúgok, és rögtön látom, hogy hatékony voltam. Ez a levezetett feszültség, és az áldozat közben nem talál támaszt. A hiba tehát nem elsősorban az oktatási, hanem a nevelési rendszerben van, ami tulajdonképpen nem vagy csak imitt-amott működik.

A legégetőbb hiány az érzelmi intelligencia fejlesztése terén van.

Még mindig nincs a helyén a művészeti nevelés, a természettel való kapcsolat, a kötődésképesség, a játék...

– A család és az iskola mellett mekkora szerepe van mindebben a digitális világnak és a médiának?

– Hatalmas. A gyerekeknek szükségük van állandó, építő és nevelő burokra, amíg belül megszilárdulnak. Ebbe a burokba azonban ma már minden kontroll nélkül beömlik a képernyők világa. A mérgező környezet kialakulásához nem kell, hogy a szülők öljk egymást – elég, ha van a lakásban több képernyő és a gyerek zsebében telefon. Még ha csak mesét néz is, a

gyorsaság, a rengeteg szín, a szimbólumrendszer egy fejlődő idegrendszerre sokkoló hatást fejt ki. Tisztában kellene lennünk vele, hogy ha egy gyerek csak a magyar népmeséket nézné a képernyőn – ami ugye messze nem a valóság –, már az is sok volna. Az így keletkezett feszültségnek pedig, nem beszélve a függőség veszélyéről, valahol ki kell jönnie: vagy a másik gyerekeknek megy neki, vagy a falnak, vagy önmaga ellen fordul.

– Tapasztalatod szerint a pedagógusok mennyire vannak felkészülve a kríziskezelésre?

– Úgy látom, nemigen van erejük, nincs „szabad vegyértékük”, amivel befogadhatnák az egyre nagyobb számú problémás gyereket. Emellett a pedagógusok is présben vannak.

Például a tanárok új teljesítményértékelési rendszerében a szülők név nélkül írhatnak véleményt róluk. Ennek mi az üzenete?

Biztos, hogy nem az összefonódást, a bizalom légkörét építi a család és az intézmény között, hanem a névtelen sárdobálást. Hiába írjuk le, hogy „fogjunk össze”, ha a rejtett üzenetek – amelyek hatékonysága 80 százalékos – éppen az ellenkezőjét sugallják. Egy szorongó tanár, aki attól fél, hogyan értékeli, nem tud hatékonyan tanítani sem – de ez a rendszer ennél sokkal több kárt okoz.

– Mit tehet a család, a szülő, akár a nyári szünetben, hogy javítson a helyzeten?

– Talán a legfontosabb a sok beszélgetés, a közös játék, és minden olyan tevékenység, amely képes felépíteni a bizalmat. A jelenlét a valóságos kapcsolatokban, a természetben, egymás világában, örömeiben-bánatában. De ezek ne célzott, „mondvacsinált” alkalmak legyenek. A bizalom nem a kötelességteljesítésben, hanem a szabadon együtt töltött időkből születik meg.

Egy párnacsatában, a közös strandolásban, a közös tevékenységben, ahol van idő „mellesleg” beszélgetni.

Hiányoznak a „lassan járó, vidám idők”, amikor csak úgy együtt vagyunk! A gyerekeknek azt a tapasztalatot kell megélnie, hogy „jó veled lenni” – fagyizni, biciklizni, lepkéket kergetni. A kevésbé terhelt időszakokban van lehetőség arra, hogy megteremtődjön a személyes egymásra figyelés talaja. Meséljünk családi történetekről, amelyekre év közben nincs idő. Az a gesztus a lényeg, hogy a szülőt őszintén érdekli, mi történt a gyerekével, mi foglalkoztatja, miről álmodott. Ha ez a „beszélgethetőség légköre” megvan, ha a gyerekeknek van tapasztalata arról, hogy figyelnek rá, akkor szólni fog akkor is, amikor valami súlyos dolog

történik vele. Ha ez az alapozás hiányzik, nem várhatjuk el, hogy krízishelyzetben, amitől esetleg szégyelli magát vagy fél, hozzánk forduljon.

Elemizzük a helyzetünket és megoldásokat próbálunk, módszert akarunk keresni és találni

Fókuszban: A vallás átörökítése a családban

Az Egyházforum folyóirat X L . (X V . ú j) évfolyam 2 0 2 5 / 2 száma ezzel a kérdéssel foglalkozik.

G y o r g y o v i c h M i k l ó s doktorandus, ELTE Szociológiai Doktori Iskola óraadó tanár, Károli Gáspár Református Egyetem

A generációk közötti vallásátörökítés magyarázó elméletei

A tanulmány a vallási transzmisszió leghivatkozottabb elméleti megközelítéseit tekinti át és csoportosítja társadalmi, pszichológiai és kulturális tényezők mentén. Bár a szöveg leíró jellegű, összességében amellett érvelek, hogy a vallási transzmisszió vizsgálatához olyan interdiszciplináris modell adhat csak teljesebb megértést, amely képes egyszerre figyelembe venni az egyéni döntéshozatalt, a társas kapcsolatok hálózatait és a makroszintű társadalmi változásokat.

B e v e z e t ő

A vallásosság generációk közötti átadása összetett társadalomlélektani és vallásszociológiai kérdés. A modern (nyugati) társadalmakban megfigyelhető intézményi vallásielköteleződés csökkenése, a hagyományos egyházi keretek gyengülése, valamint az egyéni vallási identitás pluralizálódása rendre felhozza azt az alapkérdést, hogy milyen

tényezők befolyásolják a vallási értékek és gyakorlatok nemzedékek közti továbbörökítésének sikerét vagy sikertelenségét. A probléma jelentőségét az is fokozza, hogy a vallási transzmisszió sikere – vagy épp hiánya – nem csupán a személyes hit dimenzióit érinti (például hogy az adott személy hívó marad-e, megkeresztelteti-e a gyermekét, jár-e szertartásokra, milyen spirituális értékeket vall), hanem közvetetten hatással van a vallási közösségek fennmaradására és a társadalom szimbolikus rendjére is, azon közös érték- és jelentésvilágra, amely az egyének viselkedését orientálja, és a társadalmi együttélés kulturális kereteit biztosítja.

A vallási szocializáció értelmezésére az elmúlt évtizedekben számos empirikus vizsgálat és azokra épülő elméleti modell született – ezek eltérő megközelítésekkel és előfeltevésekkel vizsgálják a vallásosság generációk közötti átadását. Míg egyesek az egyéni döntéshozatalt és a pszichoszociális fejlődést

helyezik előtérbe, mások a társas kapcsolatok és a vallási közösségek szerepére fókuszálnak, megint mások a strukturális erőforrások és a társadalmi-történeti kontextus hatásait elemzik. Az elméletek tehát nemcsak eltérő dimenziókat emelnek ki, hanem különböző szinten ragadják meg a vallási transzmisszió folyamatát: a mikro-, a mezo- és a makroszintű hatótényezők közötti kölcsönhatásokban.

R o s t a G e r g e l y egyetemi docens (PPKE, Szociológiai Tanszék)

A vallás családon belüli átadása Magyarországon – egy szociológiai vizsgálat eredményei - A vallás családon belüli átadása állt a középpontjában annak a nemzetközi vallásszociológiai vizsgálatnak, amelyben Németország, Olaszország, Finnország és Kanada mellett Magyarország is részt vett.

A „Transmission of Religion across Generations” című kutatás a Münsteri Egyetem vezetésével, az amerikai John Templeton Foundation finanszírozása mellett kvalitatív és kvantitatív szociológiai eszközökkel kereste a választ a következő kérdésekre:

- Hogyan történik a hit, az értékek és a világnézetek átadása vagy át nem adása a családokon belül és a generációk között?
- Melyek a hit sikeres (vagy sikertelen) átadásának fő tényezői különböző kulturális kontextusokban?
- Hogyan változik maga a vallásosság tartalma az átadás folyamatában?

A kutatás eredményeit számos publikációban közzétették a kutatócsoport tagjai. Ezek közül kiemelendő az a tanulmánykötet, mely nemzeti esettanulmányok és összehasonlító elemzések révén összefoglalja a projekt eredményeit. I Jelen tanulmány a magyarországi kérdőíves vizsgálat egyes eredményeinek rövid bemutatása. Először a szocializációban részt vevő személyek – a válaszadó által érzékelt – vallásosságát tárgyalom, valamint a vallási gyakorlatok jelenlétét vagy hiányát a gyermekkori családban, majd a szülők és a nagyszülők szerepét vizsgálom a válaszadó vallásos nevelésében.

Ennek során különös figyelmet fordítok a nagyszülők változó szerepére, amely – a több országra kiterjedő összehasonlító vizsgálat szerint – nagyobb jelentőséggel bír Magyarországon, mint a többi országban. Elemzésem következő részében azt vizsgálom, hogy a vallási szocializáció egyes aspektusai hogyan kapcsolódnak a jelenlegi vallásossághoz.

Az eredmények ismertetését egy másik fontos országspecifikus témával,

a családon belüli felekezeti heterogenitás vizsgálatával zárom.

Ö s s z e g z é s

Magyarországon a vallásosság és annak kohorszról kohorszra történő csökkenése egyértelműen tükrözi a vallási szocializáció különböző formáinak hatását. A szülők és a nagyszülők csökkenő vallásossága összefügg a vallási szocializáció családi mintáinak változásával. A szülői vallásos nevelés szerepe a vallásellenes kommunista időszak alatt számszerűen csökkent, és egyre gyakoribbá vált az a modell, amelyben a gyermekeket egyik családtag sem neveli vallásosan. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan gyakoribbá vált a nagyszülők részvétele is unokáik vallási

szocializációjában. Ez egy olyan modell terjedéséhez is vezetett, amelyben csak a nagyszülők nevelték unokáikat vallásosan, a szülők részvétele nélkül. A nagyszülők egyre fontosabbá váló szerepe a szülői (és az intézményes) vallási szocializáció gyengülésének volt köszönhető, ami elsősorban feltehetőleg az ateista rendszer vallásüldözésének volt a következménye, de emellett az anyák rohamosan növekvő foglalkoztatási részvételének, valamint az 1960-as évektől kezdődően a szekularizáció általános tendenciáinak is.

A vallási szocializáció gyengülését jelzi a családon belüli rendszeres vallásgyakorlás csökkenése is. Ez azonban nem járt az ilyen tevékenységek széles körű hiányával. Inkább a ritka, rendszertelen családi vallásgyakorlás vált általánosabbá, amely gyakran kizárólag az ünnepi istentiszteleteken való részvételből áll. Kulturális szinten ugyanakkor a vallás sok család életének része maradt, még ha a rendszeres vallásgyakorlás már nem is volt általános.

Érdekes eredmény, hogy bár a kommunizmus évtizedei alatt a vallási szocializáció általában véve jelentősen csökkent, a többgenerációs vallási szocializációt – amely eredményeink szerint a vallás generációk közötti átadásának leghatékonyabb módja – a vallási üldöztetés és a szekularizáció számszerűen nem csökkentette. Ez a típus már a legidősebb születési kohorszban is csak kislétszámú csoport volt, de arányuk az egymást követő generációkban nagyrészt változatlan maradt.

A szülői és a nagyszülői példaképek, valamint a családtagokkal való szoros kapcsolatok fontos szerepet játszanak a vallás családon belüli átadásában, függetlenül a születési kohorsztól. Ez azonban sokkal

kevésbé igaz a nem-vallásosságra, amelyet inkább a tágabb történelmi-társadalmi kontextus alakít – legyen az a vallási diszkrimináció valamilyen formája vagy a kortárs csoport szekularizált vallástalansága –, mint az egyes családtagok vagy jelentős személyek példája.

S ú l y p o n t

A felekezeti hovatartozás átadásának mechanizmusa is változóban van. Ahogy a nem-vallásosság és a saját vallási hagyománytól való eltávolodás egyre inkább elterjed, úgy határozza meg mindinkább a vallási felekezet családon belüli átörökítését, hogy melyik szülő tulajdonít nagyobb jelentőséget a vallásának, szemben olyan hagyományokkal, mint az azonos nemű családtagok azonos vallása.

Kutatásunk eredményei is rámutattak arra, hogy egy társadalom vallásosságának stabilitásában és változásában jelentős szerepet játszik a családon belüli, generációk közötti vallásátadás. Ennek további, hosszabb időtávot felölelő vizsgálata tovább pontosíthatná a vallásátadás dinamikájáról alkotott képet.

Egy keresztény hagyományvonal: bencés lelkiség.

Keresd a békét és járj utána! (RB, Prol.)

Haragosoddal még napszállta előtt békülj ki! (RB 4,92)

Történelmi nyomvonal: Ilyés Gyula Charon ladikján c. esszéje (részletek)

4./ Bulányi György atya tanítása a békéről

Ópusztaszer és A Bokor lelkisége c. füzeteket néztem át a mai alkalomra.

Bulányi atya, Gyurka bácsi tanítványságunk elvesztését, elhalványulását kéri számon az egyházon és joggal. Évtizedekkel korábban, abban a politikai milióban ez a hang ércesebb, kritikusabb volt, de ma is ugyanúgy igaz.

5./ Miről próbál a katolikus egyház beszélni, amikor keresztény nevelésről beszél?

A keresztény katolikus nevelés az a folyamat, melynek során a vízből és Szentlélekből újjászületett új teremtményt elvezetik az emberi személy érettségére, s megismerés és megélés útján az üdvösség misztériumában való életre (GE 1-2; 217.k.).